

DARVAK KORINTHOSZ FÖLÖTT

Ibükosz, a költő egy napon elindult Rhegiumból, hogy a korinthoszi dalnokversenyen bemutassa legfrisebb műveit. Útján – mely sziklás szorosokon, poros ösvényeken, és sötét rengetegeken át vezetett Poszeidon erdejéhez – csak egy darucsapat követte lépteit, fenn a szikrázó égbolton.

Ibükosz vidám, gondtalan hangulatban tért a lombok hús menedékébe, nem látván előre balsorsát, ami a közeli tisztáson várta beteljesülését. Két haramia vetette rá magát ott, s ártatlan lelkét nyomban el is orozta testétől, majd az árván maradt tetem kifosztását követően a város irányába távozott.

Korinthosz népén nagy keserűség lett úrrá, amikor értesült a poéta haláláról. Ibükosz tragikus végzetének körülményeiről azonban mindaddig semmit sem tudott, míg az Eumenidák baljóslatú kardala után fel nem tűnt egy darucsapat a templom fölött. A gyilkosok ugyanis – akik a tömeg közé vegyültek – a madarak megjelenésétől megrettenve elárulták magukat, amikor fennhangon azonosították őket Ibükosz darvaival. Az erdő titokzatos eseményei, miket a tetteseken kívül élő ember nem láthatott, a darvak által így napfényre kerültek. Az igazság bizonyosságot nyert, amint a bűn lelepleződött a híradásban, ezáltal Ibükosz halála felfedte az emberek számára a gondviselés lényegét, a pillanat megőrzését.

Ekképp szól hát Ibükosz története, amit az európai kultúra leginkább Schiller poémája nyomán tartott meg az emlékeztében. Azóta e mítosz nem játszott számottevő szerepet gondolkodásunkban, kivéve talán Alexander von Tyrol naplójegyzeteit, melyeket az alábbiakban közlünk. A szöveg nehe-

zen hozzáférhető, és magunk is csak lankadatlan kitartásunknak és felsőbb kapcsolatainknak köszönhetően juthattunk hozzá, hiszen a szerző naplójával, valamint egy holland teherhajó teljes legénységével együtt a Frederik Hendrik sziget partjai közelében, az óceán mélyén pihen. E tény tudatában persze bizonyos kétségek merülhetnének föl szavahihetőségünket illetően, de azt, hogy miképp sikerült a mű kikölcsönzése a Szférikus Breviáriumból, sajnos nem árulhatjuk el összeköttetéseink kompromittálása nélkül; így e szöveg olvasói kénytelenek lesznek mindenben ránk hagyatkozni, bár korántsem hitegetjük magunkat, hogy bizalmukra rá is szolgáltunk.

„... A napokban ismerkedtem meg Ibükosz történetével, és rendkívüli benyomást tett rám: fényt vetett arra, hogy halaszthatatlanná vált az emlékezés. Hirtelen megértettem általa az utóbbi hónapok kínlódását, azt a szörnyű érzést, ami a hegyen kerített hatalmába magányos esteiken, a lenyugvó nap dermedt bámulásakor, a völgyben konduló harang keltette szomorúságában. A fenséges pillanatok ugyanis mihelyst elérték kiteljesedésüket, nyomban abba a feneketlen homályba taszítottak, mely minden átélt, megtapasztalt eseménybe a bizonytalanság érzését keverte. Ami egy pillanattal előbb még a tiszta egyensúly látszatát keltette, az egyszerre hiányolni kezdte a maga féltétlenségét. Végül már azt sem tudtam, hogy megtörtént-e mindez valójában, hogy olyan volt-e, amilyennek láttam. Meg kellett tehát őrizni, s ezért agyam kitisztulásakor lejegyeztem, ami a szavakban megmaradt. Vissza akartam szerezni azt, ami elhagyott. Most is itt tartom magamnál a füzetet, és a közelségére még nagyobb szükségem van azóta, hogy Ibükosz feltűnt a láthatáron.

A mítoszból az derült ki, hogy valójában már nem is érthető. A történetet persze felfogjuk, de a legbensőbb magva továbbra is rejtélyes marad számunkra; vagyis az, hogy miképp lehetséges a szemtanú nélküli esemény igazságának feltárása. Még pontosabban: létezik-e az égi krónikás?

Az ezzel való számvetés életbevágóan fontos, legalábbis azóta, hogy egyáltalán kérdéssé vált. Ki ad ugyanis számot a harangszó teremtette csendről, a föld súlyáról, a hegyek árnyékában rejtekező homályról, az aknától széttépett lovak teteméről, az elítéltek siralomházi imájáról, a kibetűzhetetlen sírok mohos törzséről, a néma romok állandó visszavonulásáról? Ki tart meg, és igazol bennünket? Ki fogja fel a tekintetünket, és ki érzékeli azt, amit érzékelünk? Ha folytonosan elveszítjük az erdők tavaszi apályából kisarjadó mezők egyszerű tapasztalatát – mert ami számunkra van, az a bizonyosság hiányában mindenkor alaptalan –, akkor a tanú nélkül a világ is elillan a szemünk elől. Mi, emberek régtől fogva nem vagyunk elegendőek egymásnak, mert ha meg is mutatjuk magunkat, az sem feledteti saját láthatatlanságunk tényét.

Amióta nem szállnak az égen a darvak, azóta nincs meg a bizalom sem a bennünket figyelő tekintetben, azóta nem minket néz a világ, hanem mi bámulunk rá, és minden tettünk után türelmetlenül várjuk annak érvényesítését, hogy történetünk a miénk lehessen. A láthatatlan természeténél fogva persze a darvak korában is láthatatlan maradt, de benne volt a felhőkben, a vizekben, a barlangok üregeiben, a világ működésében. Azóta a fa fává, a tenger tengerré, a végtelen végtelenné vált, fennállása azonban a láthatatlan oltalmából elragadva állandó bizonytalansággá változott.

A bizalom kihunyásakor vette kezdetét az emlékezet, és vele együtt a történelem is. Az, hogy az emlékezet és a történelem létrejött, azt tette nyilvánvalóvá, hogy halandóságunk a legvégsőkig beteljesedett. Eltűnünk, mert testünkkel az emlékezetünk is szétporlad a földben. Az emlékezet, amire azért kényszerülünk, hogy a tanú megüresedett helyére magunkat állítsuk, hogy a tapasztalat ne merülhessen el a bizonytalanban, mert annak visszamenőleg is igazolnia kell bennünket. Az emlékezet ilyenformán viszont hamis tanuskodássá lesz, mert a szemtanú és a kárvallott személye egy és ugyanaz. A történelem az emlékezet eme bűnét úgy próbálja jóvátenni, hogy a megalapozatlanul maradt tapasztalat nyug-

talanságát a közösen látott bizonyosságával csitítja el. A történelem szüntelen mentesítés és megnyugtatás azért, hogy történesünk hihetővé váljon. Ennek véghezvitele azonban képtelenség tapasztalataink igazolása nélkül. Így megintcsak a megalapozó bizalomhoz kerültünk vissza, aminek eltűnése nem egyszerűen a bizalom hiányába való átfordulásként ment végbe, mert maradt valami utána, amit hitnek nevezünk.

A görög esetében a bizalom a mindenkori tapasztalat igazoltságán, és a belőle fakadó hiten alapult, a kereszténység beköszöntével ez a hitre apadt. A kereszténység már erősen történeti, mivel az Úr tanújának megfeszítéséről a parusziáig feszülő ívben pusztán a hit táplálja az igazolás lehetőségét. A tanú visszavonult a láthatatlanba, és csak az idők végezetén jelenik meg, hogy kiszolgáltassa az igazság hiányzó bizonyítékait. A remény valóraváltásáig a történelem az ígélet jegyében működik, ami megintcsak nem elegendő a tapasztalat igazolásához.

A kereszténység óta mondjuk azt, hogy az igazság megtörténik, és ez arra enged következtetni, hogy meg is semmisül, mert csupán pillanatnyi. Isten élménye illetéknéppen megoszthatatlan, mivel amit megtapasztalunk, az nem igazolható. A hit ezért abba fekteti minden energiáját, hogy a pillanat tanúsításának idejét kitolja az újraeljövétel horizontjáig, ahol a koronatanú perdöntő igazságmondása befejezi a sokáig halogatott processzust.

Amióta hit sincs, nincs többé időnk a tanú eljövetelére várni, magunkat neveztük ki azzá, és szüntelenül történelmet írunk; igyekszünk tudomásul venni azt a felfoghatatlan tény, hogy itt vagyunk, ahol többet nem leszünk. Ezért dokumentálunk, és raktározzuk spirituszban maradványainkat: mentjük a menthetőt. Hírül adjuk az itt feltűnőt, ahogy megtörtént a maga megalapozatlanságában, és nem reménykedünk. Csak az érvénytelenséget érvényesítjük a darvak hiányától csupasz égbolt alatt. Így válunk mindjobban, és végérvényesen halandókká...”